

2021-10-19

DNR: MIUN2021/1732

Utbildningsdepartementet

u.remissvar@regeringskansliet.se

Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare

Dnr: U2021/03373

Mittuniversitetet har anmodats att yttra sig över rubricerad utredning och avger följande yttrande.

Sammanfattning

Mittuniversitetet ställer sig i grunden positivt till införandet av ett nationellt professionsprogram för rektorer lärare och förskollärare. Promemorian lämnar emellertid flera centrala frågor kring programmets utformning obesvarade. Bland annat behöver professionsprogrammets koppling till den akademiska examensstrukturen tydliggöras. Väsentligt är också att förhållandet mellan den nationella och den regionala nivån skrivs fram, i synnerhet vad gäller den roll som det förslagna rådet för professioner i skolväsendet ska spela i detta förhållande. Mittuniversitetet noterar att promemorian lämnar åt Skolverket att föreslå en struktur för samverkan med lärosätena, men oavsett hur denna struktur implementeras kommer det att krävas koordineringsarbete från lärosätena, inte minst mellan nationell och regional nivå, men också lärosätena sinsemellan. Sammantaget menar Mittuniversitet att promemorians ramförslag är i grunden konstruktivt, inte minst när det gäller strävan efter likvärdighet i skolan, men att den reser fler frågor än den ger svar.

Kontakt

Telefon 010-142 80 00
Webb miun.se

Campus

Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall
Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund

Yttrande i sin helhet

Mittuniversitetet ställer sig i grunden positivt till förslaget om att inrätta nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare. I det sammanhanget vill Mittuniversitetet framhålla vikten av god samverkan mellan nationella initiativ på övergripande nivå, regionala huvudmän och de enskilda lärosätena. Förutsättningarna för en sådan samverkan skrivs fram i promemorian, medan det däremot blir alltför otydligt hur de nya professionsprogrammen ska utformas inom en sådan samverkan. Det finns fördelar med den tentativa hållning som genomsyrar framställningen eftersom den öppnar för flexibilitet i förhållande till exempelvis regionala skillnader och redan befintliga samverkans- och fortbildningsstrukturer, men otydligheten bidrar samtidigt till en osäkerhet om vad det är som egentligen eftersträvas. Det konstateras att det i nuläget saknas långsiktiga strukturer för samverkan mellan huvudmän, lärosäten och Skolverket "som syftar till systematisk identifikation av behov och relevans gällande innehåll och form för lärare, förskollärare och rektorer" (s. 25), men det ges inga tydliga förslag om hur en sådan systematik ska utformas i praktiken. Det gäller i synnerhet förhållandet mellan de tänka professionsprogrammen och redan befintliga strukturer för kompetensutveckling – exempelvis ULF, RUC, Lärarlyftet etc. – samt kopplingen till den akademiska examensstrukturen.

Mittuniversitetet ser mycket positivt på förslagets intention att öka likvärdigheten i skolan, där lärares möjligheter till kompetensutveckling bör vara likvärdiga för att också elevers utbildning ska kunna vara likvärdig och av hög kvalitet. Intentionen att skapa en karriärstegesreform som kopplas till meriteringssystemet är lovvärd, då en viss godtycklighet i dagens förstelärarsystem byggs bort genom karriärstegstrappan och tydliga kriterier i ett nationellt system för meritering. I det sammanhanget är det begripligt att utredarna i en förhoppning att något komma till rätta med de problem med likvärdigheten i det svenska skolsystemet, som till viss del handlar om skolval och elevers socioekonomiska förutsättningar, föreslår att meriteringsnivån, som normalfallet är tänkt att nås efter åtta år, kan nås efter "fyra års erfarenhet av undervisning i skolor med särskilt

svåra förutsättningar” (s. 6) – men det är svårt att se hur denna skillnad i erfarenhetsår i realiteten hänger samman med en tydlig kvalitetsutveckling inom professionen. När det gäller den högre nivån, särskilt meriterad, är ambitionen emellertid att tydligt kopplad den till den akademiska examensstrukturen. Villkoren för den högre meriteringsnivån ska vara avlagd licentiat- eller doktorsexamen samt erfarenhet från ytterligare fyra års tjänstgöring som lärare eller motsvarande undervisningstid vid universitetet eller högskola. Här talas det om att licentiat- eller doktorsexamen ska avse ”ämnesdidaktik eller ett ämne som helt eller huvudsakligen kan hänföras till undervisningsämne inom skolväsendet eller inom det specialpedagogiska ämnesområdet” (s. 6), något som tycks lämna examen i till exempel pedagogiskt ledarskap eller pedagogisk skolutveckling utanför. I det sammanhanget är det också angeläget att det införs meriteringssteg också för rektorer, vilket inte minst är viktigt ur ovanstående likvärdighetssträvande, bland annat för att förmå skolledare att stanna kvar i sin tjänstgöring. Sådana initiativ kräver dock att begrepp som ”profession” och ”meritering” i förhållande till skolledarskap tydligt preciseras. I anknytning till detta frågar vi oss också varför grundlärare med inriktning mot fritidshem helt lämnas utanför reformförslagen. Sedan 2019 omfattas också denna yrkesgrupp av legitimationskrav, och ett meriteringssystem för denna viktiga grupp inom skolväsendet bör länkas till reformen.

En annan aspekt av likvärdighetsproblematiken som promemorian lyfter fram med hänvisning till resultaten i OECD:s undersökning *TALIS 2018 – The Teaching and Learning International Survey* är de särskilda problem som gäller för små kommuner, där OECD framhåller att dessa, i det svenska utbildningslandskapet, inte alltid har de ekonomiska möjligheter som krävs för att erbjuda lärare ordentlig professionsutveckling, varför de internationella utredarna föreslår ett större nationellt åtagande (s. 20). De mindre inlandskommunernas relativa svårigheter när det gäller kompetensutveckling och förmåga att locka till sig kvalificerad arbetskraft är en angelägen aspekt av likvärdigheten i den region i vilken Mittuniversitetets i första hand verkar. Det förblir emellertid oklart hur det

nationella meriteringssystemet ska kompensera för de små kommunernas särskilda svårigheter. I det sammanhanget är det också angeläget att det klargörs vad "skolor med särskilda förutsättningar" i realiteten innebär.

En viktig del av det föreliggande förslaget är det Råd för professioner i skolväsendet som är tänkt att inrättas. Mittuniversitetet noterar med bifall att en majoritet i rådet ska utgöras av företrädare för professionerna och att också ordförandeskapet ska innehas av en företrädare från professionerna. Rådet inrättas som en del av Skolverket och får vittgående ansvar för implementering, utformning och kvalitetsmässig uppföljning av professionsprogrammen, men hur detta ska ske i praktiken, till exempel när det gäller samverkan med lärosätena, är oklart. Promemorian ger vid handen att rådet ska vara behjälpligt när det gäller att identifiera kompetensutvecklingsbehov – som kan skifta nationellt och över tid – och ta fram kriterier för meritering, samt att behandla ansökningar om meriteringar, medan det däremot inte blir klarlagt i vilken utsträckning lärosätena ska involveras i framtagande och kvalitetssäkring av kompetensutvecklingsinsatser och hur dessa ska kunna kopplas till det akademiska examenssystemet.

Avslutningsvis kan, från Mittuniversitetets sida, konstateras att professionsprogrammen och meriteringskriterierna, oavsett hur de blir utformade i realiteten, sannolikt kommer att kräva ett framtida omfattande koordineringsarbete som inte beskrivs närmare i promemorian. Det gäller koordination mellan Skolverket – och då framför allt Rådet för professioner i skolväsendet – det gäller samordning mellan lärosäten och regionala aktörer, och det gäller – inte minst – samordning mellan lärosätena på nationell nivå. Hur denna koordination ska utformas och implementeras bör vara en viktig startpunkt när det gäller det fortsatta arbetet med professionsprogrammen.

Föredragande och beslut

Beslut i detta ärende har fattats av prorektor Håkan Wiklund efter föredragning av vicedekan Peter Degerman. Närvarande vid den slutliga behandlingen av ärendet har samordnare Anna Haeggström varit.

Sundsvall 2021-10-19

Håkan Wiklund, prorektor